

सर्वोच्च अदालत, संयुक्त इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री गोपाल पराजुली
माननीय न्यायाधीश श्री जगदीश शर्मा पौडेल
फैसला

०७०-WO-००४४

मुद्दा :- उत्प्रेषण / परमादेश ।

भिमबहादुरको छोरा डडेल्धुरा जिल्ला अजयमेरु गा.वि.स. वडा नं. ४ घर भै हाल
का.जि.का.म.ज.पा. वडा नं. ३५ कोटेश्वर बस्ने हाल कारागार कार्यालय **निवेदक**
डिल्लीबजारमा थुनामा रहेका वर्ष २५ को पुरनबहादुर ऐर१

विरुद्ध

श्री वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण, घट्टेकुलो काठमाडौं१ **विपक्षी**

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ तथा धारा १०७(२) बमोजिम यसै
अदालतको क्षेत्राधिकार भित्रको भई दायर हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवं
ठहर यस प्रकार रहेको छ ।

विमलादेवी पाल बोगटीको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार तथा प्रतिवादी म निवेदक भएको
वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मेरो नाउँमा जारी भै मिति
२०६७।१२।१६ मा तामेल भएको म्यादमा निवेदक उपस्थित नभएको भनी एकतर्फि रुपमा
मिति २०६७।१२।१६ मा तामेल भएको म्यादमा निवेदक उपस्थित नभएको भनी एकतर्फि
रुपमा मिति २०६९।१।३१ मा म रिट निवेदकलाई एक वर्ष ६ महिना कैद र रु. १ लाख
५० हजार जरिवाना तथा रु.५५,०००।- र सोको पचास प्रतिशतले हुने रकम समेत हर्जना
वापत जाहेरवालाले निवेदक प्रतिवादीबाट भरी पाउने ठहराई विपक्षी वैदेशिक रोजगार
न्यायाधिकरणबाट फैसला भएको हुँदा मलाई अन्याय पर्न गएको छ । मेरो नाउँमा तामेली

भएको भनिएको मिति २०६७।१२।१६ को तामेली म्यादको पछाडी उल्लेख भएको व्यहोरा हेर्दा तालाबन्द भएको घरको मुलढोकामा टाँसी ३ जना साक्षी मध्ये अजयमेरु गा.वि.स. कार्यालयको सहयोग प्रेम सिंहले बुझि लिएको भनी गाविस कार्यालयको कार्यालय सहयोगी रोहवरमा बसी उक्त म्यादमा सहीछाप गरेको देखिन्छ । अ.वं. ११० मा भएको कानूनी व्यवस्था हेर्दा घरदैलोमा टाँस भएको म्यादमा सम्बन्धित गा.वि.स. वा नगरपालिकाको सदस्य वा सचिव रोहवरमा राख्नु पर्दछ भन्ने कानूनी व्यवस्था रहेको देखिन्छ । मिति २०६७।१२।१६ को तामेली म्यादमा उक्त कानूनी व्यवस्था बमोजिम सचिव वा वडा सदस्य रोहवरमा हुनुपर्नेमा कार्यालय सहयोगी रोहवरमा बसेको हुँदा उक्त तामेली भयो भनिएको म्याद अ.वं. ११० नं. ठाडै विपरित छ । कानून बमोजिम म्याद जारी गरी सुनुवाईको मौका दिई सबुद प्रमाण बुझि पुनः निर्णय गर्नु भनि विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको नाउँमा उत्प्रेषण परमादेश लगायतका आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदकको निवेदन जिकिर रहेछ ।

यसमा के कसो भएको हो ? निवेदकको माग बमोजिम आदेश किन जारी हुन नपर्ने हो ? यो आदेश प्राप्त भएको मितिले बाटाका म्याद बाहेक १५ दिन भित्र महान्यायाधिवक्ताको कार्यालय मार्फत लिखित जवाफ पेश गर्नु भन्ने यस अदालतको मिति २०७०।६।१७ को आदेश ।

प्रस्तुत मुद्दामा, यस न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।२।२३ का दिन डडेलधुरा जिल्ला, अजयमेरु गा.वि.स. वडा नं. ६ मा घर भई हाल काठमाडौँ जिल्ला काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. ३५ बस्ने र दरबारमार्ग स्थित होटल अन्नामा कार्यरत पुरन बहादुर ऐरका नाउँमा ७ दिने समाप्तवान म्याद जारी भएकोमा सो म्याद काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट म्याद तामेल गर्न जाँदा सो अन्ना क्यासिनोमा नभेटिएको हुँदा काठमाडौँ महानगरपालिका ३५ नं. वडा कार्यालयको सूचनापाटीमा टाँस गरी दिएकोमा पुनः यस न्यायाधिकरणबाट अस्थायी वतनमा प्रतिवादीलाई म्याद जारी भएकोमा वेपत्ते म्याद तामेली भई आएकोले सो म्याद बदर भई पुरन बहादुर ऐरको स्थायी वतन डडेलधुरा जिल्ला अजयमेरु गा.वि.स. वडा नं. ४ बस्ने हरिलालको नाती भिमबहादुरको छोरा पुरनबहादुर ऐरको नाउँको ७ दिने समाप्तवान म्याद जारी गरी तामेलीको लागि मिति

२०६७।११।१५ मा यस न्यायाधिकरणबाट श्री डडेलधुरा जिल्ला अदालतमा पठाइएको र उक्त अदालतबाट मिति २०६७।१२।१६ गते म्याद तामेल गर्न जाँदा प्रतिवादी पुरनबहादुर ऐर उक्त ठेगानामा (डडेलधुरा जिल्ला अजयमेरु गा.वि.स. वडा नं.४) मा फेला नपरेको हुँदा यसै बमोजिमको एकप्रति म्याद तालाबन्दी मुलढोकामा टाँस गरेको ठिक साँचो हो भनी सोही गा.वि.स. वडा नं ४ का भूतपूर्व गा.वि.स. अध्यक्ष हिकमत ऐर ऐ.ऐ. बस्ने जयराम ऐर र ऐ.ऐ. बस्ने राजबहादुर ऐरलाई साक्षी राखेको देखिन्छ भने यसै बमोजिमको एक प्रती म्याद त्यसै गा.वि.स.को सूचना पार्टीमा टाँस गर्ने गरी बुझिलिएको भनी सहिछाप गर्ने सोही अजयमेरु गा.वि.स. कार्यालयका कार्यालय सहयोगी प्रेमसिंह ऐरलाई साक्षी राखिएको देखिन्छ ।

जिल्ला अदालत नियमावलीको दफा २२(ग) मा (पाँचौ संसोधन द्वारा थप) मुलुकी ऐन अदालती बन्दोबस्तको महलको ११० नं. बमोजिम म्याद तामेल गर्न जाँदा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालीकाको सदस्य वा सचिव भेटाउन सकिएन भने सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकामा रहेका सरकारी अड्डाका कम्तिमा राजपत्र अनडकित तृतीय श्रेणी वा सो सरहका कर्मचारी रोहवरमा राखी म्याद तामेल गर्ने सकिने छ भन्ने कानूनी व्यवस्था छ । मिति २०६७।१२।१६ मा तामेल भएको म्याद रीतपूर्वक तामेल भएको उक्त रिट निवेदक माग बमोजिम आदेश जारी गर्नु पर्ने होइन । त्यसैले न्यायाधिकरणलाई विपक्षी बनाई दायर भएको उक्त रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको मिति २०७०।७।२४ मा विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणले यस अदालतमा पेश गरेको लिखित जवाफ ।

नियम बमोजिम दैनिक मुद्दा पेशी सूचीमा चढी इजलास समक्ष पेश हुन आएको प्रस्तुत रिट निवेदनमा रिट निवेदकका तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका विद्वान अधिवक्ता गजेन्द्रबहादुर थापा तथा प्रेमसिंह धामीले निवेदकका नाउँमा विमलादेवी पाली बोगटीको जाहेरीले वादी नेपाल सरकार प्रतिवादी यी निवेदक भएको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट जारी भएको म्याद मिति २०६७।१२।१६ मा तामेल गरेको म्यादमा उपस्थित नभएको भनी एकतर्फि रुपमा फैसला भई कैद तथा जरिवाना समेत भई हाल कारागार कार्यालय डिल्लीबजारमा थुनामा रहेको अवस्था छ । उक्त म्याद मुलुकी ऐन अ.वं. ११० नं.

को रित नपुगी तामेल भएकोले उक्त म्याद बदर गरी प्रतिवाद गर्ने मौका प्रदान गरी पाउँ भनी बहस प्रस्तुत गर्नु भयो ।

विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको तर्फबाट उपस्थित हुनु भएका उपन्यायाधिवक्ता भरत लाल शर्माले विपक्षी निवेदकका नाममा जारी भएको म्याद मुलुकी ऐन अ.व. ११० नं. को रित पुन्याई तामेल भएको र तोकिएको म्यादभित्र हाजीर हुन नआएकोले कानून बमोजिम फैसला भई निज कारागारमा रहेको हुँदा झुठ्ठा रिट निवेदन खारेज गरी पाउँ भनी बहस गर्नु भयो ।

उल्लिखित विद्वान कानून व्यवसायीहरूको बहस जिकीर सुनी यी निवेदकका नाममा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट जारी भएको म्याद रित पूर्वक तामेल भए नभएको के रहेछ ? निवेदकको माग बमोजिमको आदेश जारी हुनु पर्ने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय दिनुपर्ने देखियो ।

निर्णय तर्फ विचार गर्दा यि निवेदक उपर वैदेशिक रोजगार ठगीको विषयमा जाहेरवाला विमला पाली बोगटीका श्रीमानलाई वैदेशिक रोजगारमा पठाइदिने भनी जाहेरवालाबाट रु.१०,०००।— लिई वैदेशिक रोजगारमा नपठाएको र रकम समेत फिर्ता नगरी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरण समक्ष मिति २०६६।१२।१८ मा अभियोगपत्र पेश हुन आएको आदेशानुसार वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट यिनै निवेदकका उपर परेको वैदेशिक रोजगार ठगी मुद्दाको मिसिलबाट देखिन आएको छ । उक्त मुद्दामा वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणबाट मिति २०६७।११।१५ मा यी निवेदकका नाममा जारी भएको ७ दिने समाह्वान मिति २०६७।१२।१६ गते तामेल भएको देखिन्छ । उक्त तामेली प्रति हेर्दा मुलुकी ऐन अ.व. ११० नं. बमोजिम वडा सदस्य वा गा.वि.स. सचिवलाई रोहवरमा राखी कानून बमोजिम म्याद तामेल गर्नु पर्नेमा सो बमोजिम नभई गा.वि.स. कार्यालयको कार्यालय सहयोगीलाई रोहवरमा राखी म्याद तामेल गराएको देखिन आयो ।

विपक्षी न्यायाधिकरणले पेश गरेको लिखित जवाफ हेर्दा हाल गा.वि.स. कार्यालयमा कार्यालय सहायकको रूपमा राजपत्र अनंकित तृतीय श्रेणीको कर्मचारी राख्ने व्यवस्था भएको हुँदा गा.वि.स. को कार्यालय सहयोगी रोहवरमा तामेल भएको म्यादलाई रितपूर्वक तामेल भएको

मान्नुपर्छ भन्ने विपक्षीको जुन जिकीर छ सो सम्बन्धमा जिल्ला अदालत नियमावली २०५२ को नियम २२(ग) मा भएको कानूनी व्यवस्था हेर्दा मुलुकी ऐन अदालती बन्दोबस्तको महलको ११० नं. बमोजिम म्याद तामेल गर्न जाँदा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सदस्य वा सचिव भेटाउन नसकेमा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकामा रहेका सरकारी अड्डाका कम्तिमा राजपत्र अनंकित तृतीय श्रेणी वा सो सरहका कर्मचारी रोहवरमा राख्न सकिने छ भन्ने व्यवस्था रहेको पाइन्छ । उक्त व्यवस्था म्याद तामेली कार्य सहज होस् भन्नका लागि भएको कानूनी व्यवस्था हो ।

अब कार्यालय सहयोगीको पद कुन श्रेणीको पद हो र कार्यालय सहयोगीलाई रोहवरमा राखी म्याद तामेल गर्न सकिने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निजामती सेवा ऐनमा भएको कानूनी व्यवस्थालाई हेर्नुपर्ने हुन्छ । सो सम्बन्धमा निजामती सेवा ऐन, २०४९ मा भएको व्यवस्था हेर्दा कार्यालय सहयोगीको पदलाई श्रेणी विहीन पदको रूपमा वर्गिकरण गरेको देखिन्छ । मुलुकी ऐन अ. वं. ११० नं. को कानूनी व्यवस्थालाई थप प्रभावकारी बनाउन जिल्ला अदालत नियमावली २०५२ को नियम २२(ग) मा केही फराकीलो व्यवस्था गरिएको हो । र उक्त व्यवस्थाले म्याद तामेल गर्न जाँदा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सदस्य वा सचिव भेटाउन नसकेमा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकामा रहेका सरकारी अड्डाका कम्तिमा राजपत्र अनंकित तृतीय श्रेणी वा सो सरहका कर्मचारी रोहवरमा राख्न सकिने छ भन्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । उक्त व्यवस्थाले कम्तीमा राजपत्र अनंकित तृतीय श्रेणीको पदमा सरकारी कार्यालयमा कार्यरत रहेको सरकारी कर्मचारी हुनुपर्ने गरी बाध्यात्मक व्यवस्था गरेको पाइन्छ । उपरोक्त व्यवस्था गा.वि.स. मा सचिव एवं गाविसको सदस्य फेला नपरेको अवस्थामा म्याद तामेल गराउन सजिलो होस भनी गरिएको वैकल्पिक व्यवस्था मात्र हो । गाउँ विकास समितिको सचिव र वडा सदस्यलाई मात्र प्राप्त अधिकार गाउँ विकास समितिको कार्यालयमा काम गर्ने कार्यालय सहयोगीलाई प्राप्त हुन्छ भनी अर्थ गर्नु न्यायसंगत हुँदैन । यस प्रकार मुलुकी ऐन अ.वं. ११० नं. तथा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ नियम २२ (ग) मा भएको व्यवस्था अनुरूप नै प्रस्तुत मुद्दामा म्याद तामेल भएको रहेछ भन्न मिलेन ।

अतः यी प्रतिवादीलाई मिति २०६७।१२।१६ मा तामेल गरिएको म्यादमा मुलुकी ऐन अ.व. ११० नं. को देहाय २ एवं जिल्ला अदालत नियमावली २०५२ को नियम २२(ग) तथा यसै अदालतबाट ने.का.प. २०४३ अंक २ नि.नं. ३०१० मा प्रतिपादित कानूनी सिद्धान्त समेतको त्रुटी गरी भएको देखिँदा उक्त मिति २०६७।१२।१६ को म्याद तथा कानून बमोजिमको म्याद तामेल नगराई गरिएको मिति २०६९।१।३१ को विपक्षी वैदेशिक रोजगार न्यायाधिकरणको फैसला उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरिदिएको छ । अब निज निवेदक हाल कारागार कार्यालय ढिल्लीबजार काठमाडौँमा थुनामा रहेको देखिँदा सोही स्थानमा नै निजका उपर लागेको अभियोगमा प्रतिवाद गर्न मौका सहितको म्याद तामेल गराई उक्त मुद्दाको प्रतिवाद गर्ने प्रयोजनमा कारागारबाट झिकाई वयान गराई अन्य प्रमाणहरु समेत बुझ्नु पर्ने भए बुझि कानून बमोजिम मुद्दा फैसला गर्नु भनी यो परमादेशको आदेश समेत जारी गरिदिएको छ । प्रस्तुत मुद्दाको दायरीको लगत कट्टा गरी नियमानुसार मिसिल अभिलेख शाखामा बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

उक्त रायमा सहमत छु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृतः रामप्रसाद वस्याल

कम्प्युटर टाईप गर्नेः सन्जय घिमिरे

इति संवत् २०७१ साल कार्तिक १४ गते रोज ६ शुभम् ।